

Kelemen Zoltán Jó étvágyat kívánok!

„Az első fogás magyaros töltött káposzta legyen. A vékonyra vágott káposztát két nappal előbb főzöd meg jó puhára, és csak azután rakasd bele – összefőzésre – a szükséges kellekeket, nevezetesen vastag marhaszegyet, füstölt disznóhús zsírosabb részzeit, nem feledkezd meg az oldalasok, csülkők, körmök, pirított füstölt szalonnák, ízesítő fűszerek, bors, paprika, babérlevél, kaporról sem. Második fogás apróra pirított, tőpörtyűs, juhtúrós galuska legyen. Amennyiben akadnának közöttünk kákabélűek, ezek részére rummal leöntött csurgatott palacsintát javallok.”

(Krúdy Gyula egyik leveléből idézi Krúdy Zsuzsa.)¹

A múlt század utolsó évtizedeinek magyar irodalomtörténet és -elmélet írását olvasva úgy tűnik, mintha esztétikai megítéltetésükben néha jelentéktelenebb, máskor komolyabb veszteséget kellett volna elkönyvelniük azoknak az életműveknek, amelyeknek szerzői vagy befogadói jelentős mértékben éltek az életrajz, sőt az életmű legendásításának eszközével. Ez egyes esetekben az életmű gyöngébb részének kemény kritikáját, más esetben az életmű teljes elhallgatását eredményezhette. A Krúdy-életmű, amely Adyéhoz hasonlóan bőven tartalmaz „legendás” átfedéseket, álértelmezéseket, szerencsésnek mondhatja magát, mivel esetében egy harmadik értelmezői hozzáállás figyelhető meg. Az irodalomtudományos megközelítés a corpus eddig kevésbé vagy egyáltalán nem tárgyalt részleteit vizsgálja, vagy pedig viszonylag újabb elméleti megközelítésből formál véleményt olyan közismert szövegekről, mint például a Szindbád-novellák és a két Szindbád-regény. Dolgozatom terjedelmi szempontból nem vállalkozhat az utóbbiakban vázolt föladatra, az előbbiekben említett megközelítéssel pedig azért nem szándékozom foglalkozni ehelyütt, mivel a céloom éppen a Krúdy-életmű körül kialakult egyik legismertebb legenda vizsgálata, helyenként filológiai pontosításokkal.

Krúdy Gyulának, műveinek és közismert hőseinek – melyek között alteregóknak nevezhetők is szép számmal akadnak – talán egyik legmarkánsabb jellegzetessége a

1. Krúdy Gyula: Az emlékek szakácskönyve. (Ízes írások és régi receptek.) Krúdy Zsuzsa kiadása Debrecen, 1983. 5.

kulináris élvezetek iránti fogékonyság. Számtalan lelkes olvasó, rajongó, sőt visszaemlékező barát szötte tovább azt a legendát, amelyet mulatozásaival, már-már ultimátum-szerű étrend-szerkesztéseivel (melynek egyik példája éppen a mottó) Krúdy is jelentősen támogatót. Az író italozási szokásairól tényszerűen is többen megemlékeztek már (például Hatvany Lajos,² Krúdy Pál,³ Hunyady Sándor⁴ vagy Nagy Endre,⁵ akinek számtalan adomája és anekdotája közül az Ifjú Krúdy Nagyváradra érkezését elbeszélő történet talán hiteles), ezúttal inkább a Krúdy Gyulához és a Krúdy-művekhez kapcsolódó étkezési szokásokról lesz szó.

Habár a gazdag és művészi hagyományokat magáénak tudható magyar konyha-kultúra szinte mindig Krúdy írásművészetének fókuszában található, a szerzői-narrátori vélemény, illetve hozzáállás nem nevezhető egyértelműen pozitívnek a gasztronómia tekintetében. Pontosabban arról van szó, hogy Krúdy az étkezési kultúrában olyan kapcsolódási pontot látott, ami összeköti az ember fizikai, lelki és szellemi, vagy ha úgy tetszik, társadalmi, történelmi, politikai és gazdasági megnyilvánulásainak területét. Szinbád, Péntek úr vagy a falusi uraság az Isten veletek ti boldog Vendelnek!-ből szertartásos étkezésében nemritkán érosz és thanatosz kapcsolódik össze. Ebből a szempontból a legjellegzetesebb Krúdy-szöveg minden bizonnyal a Mit látott Vak Béla szerelemben és bánatban? című regénytörredék torjelene.⁶ A hasbeszélőhöz című, 1923-as cikkében Krúdy egyszerre teremt kapcsolatot a gasztronómia, az elmúlás és az írásos emlékezés kultúrája között, és ez utóbbi mögött ott sejtethetjük a történelmi emlékezés kultúráját is, legalábbis úgy, ahogy azt Krúdy elgondolta: „Szemérmes dolog volt, hogy a magyarok a temető férgeinek való kedvezésnek nevezték a konyhaművészetet, de a molyette, avas könyveket vajon kiknek írják, ha nem a mulandóság láthatatlan megbízottainak?”⁷

Különösen elgondolkoztatók a Krúdy Mária visszaemlékezésében található sorok, mivel cáfolják azt a közkeletű, de irodalomtörténetileg nem alátámasztható „legendát”, amely Krúdyt „nagyevőként”, „étlapevőként” tünteti föl (habár az „étlapevítés” oda-vissza, kedvenc szórakozása volt az írónak): „Apám, aki nagyon keveset evett, az étkek által nyújtott örömeket és emlékező hangulatot meséléssel idézgeti, beavatja olvasóját a bécsi csonthús, fácánmadár vagy meleg tepertő ízének, zamatának finomságaiba, és az ízekkel felbukkanó, régen volt emlékekbe, szétfoszlott hangulatokba...”⁸ Jellemző módon a különböző visszaemlékezések egyáltalán nem azt a célt szolgálják, hogy egységes kép rajzolódhasson ki Krúdyról az irodalomtörténet-írásban. Nemere-Niemecz József, Krúdy „étlapevője” úgy emlékezett az íróra, mint aki még nála is többet tudott enni, pedig ő végleggette az étlapot oda és vissza.⁹ Ehhez még érdemes hozzátenni annyit, hogy – habár az író többször kacérkodott szakácskönyv írásával, és a család birtokában lévő recepteket leánya, Krúdy Zsuzsa ki is adta később¹⁰ – nem lehet bizonyítani, hogy valaha is süttött-főzött volna, habár,

2. Krúdy világa. (Gyűjtötte és írta Tóbiás Áron) Fővárosi Szabó Ervin Könyvtár Budapest, 1964. 236–240.

3. I. m.: 479–483.

4. I. m.: 158–163.

5. Nagy Endre: Egy város regénye. Palatinus, Budapest, 1999. 11–16.

6. Krúdy Gyula: Aranyidő. Szépirodalmi Könyvkiadó Budapest, 1978. 102–152.

7. Krúdy Gyula: Pesti album. Szépirodalmi Könyvkiadó Budapest, 1985. 156.

8. Szabó Ede: Krúdy Gyula alkotásai és vallomásai tükrében. Szépirodalmi Könyvkiadó Budapest, 1970. 74.

9. 2. jegyzet 539.

10. 1. jegyzetben i. m.

közvetlen baráti környezetében szép számmal voltak híres szakácsok, mint például Bródy Sándor.

Fülöp László a kronotoposz bahtyini kategóriáját alkalmazza a Krúdy írásművészetével kapcsolatba hozható „megállt idő” értelmezésére.¹¹ A Boldogult úrfikoromban című regényt elemezve fejti ki, hogy az étkezés és italozás helyszíne Krúdy prózájában kívül kerül az időn és a téren, mégpedig úgy, hogy egy értékvesztő vagy értéktévesztő korban „azilummá”, a menekvés és „a régi szép idők”-re való emlékezés helyévé és idejévé válik. Mindez idézheti Krúdy gasztronómiai novelláit abból a nézőpontból is, amelyik a vegetatív, ételekbe menekülő élet ábrázolását látja bele az írónak ezekbe a novellákba (megjegyzem, ezt a véleményt a novellák túlnyomó részével kapcsolatban nem tudom elfogadni, sokkal inkább a csendes, egyszerű hedonizmust vélem felfedezni az olyan novellákban, mint A pénteki vendég vagy az Isten veletek, ti boldog Vendelnek!), ebben az esetben a lakoma előre elköltött halott tor, és a végpusztulást jövendőli. Szauder József így ír erről: „Akik csak enni tudnak már, egyebet semmit sem, halálraítéltek.”¹² De ugyanilyen szigorúan-szomorúan vélekedik Fülöp László is: „Az 'étel az élet' szomorú hitvallása tehát a legtöbb esetben nagy életbajokra enged következtetni”¹³ Krúdy műveiben.

Krúdy Gyula egyik legismertebb novellájának, az Isten veletek, ti boldog Vendelnek! címűnek vizsgálatával az irodalmi legendák homályát is oszlatni szeretné dolgozatom, de a pesszimizmán egyszerűsítő értelmezések köréből is ki kíván lépni. A mű Krúdy novellisztikájának szinte minden fontosabb válogatásába belekerült az utóbbi fél évszázadban, bizonyos mondatai szállóigévé váltak, szakácsok válogatják némely fogását repertoárjukba, mint igazi „krúdys” ételt: s habár nem Szindbád-novella – mint azt meglepően sok olvasó véli –, belekerült Huszárk Zoltán híres Szindbád-filmjébe. Latinovits Zoltán jutalomjátékaként, filmművészetünk egyik legjelentősebb pillanataként. Azt azonban talán csak Krúdy művészetének alapos ismerői tudják, hogy az 1926-ban készült, és a Nyugatnak még az évi hatodik számában megjelent elbeszélés nem áll előzmények nélkül az életműben, sőt ennek a szövegnek a kapcsán talán Krúdy egyik vendéglői szokását is pontosabban vehetjük figyelembe. 1917-ből származik A vendég az ebédlőben című novella,¹⁴ amely több tekintetben is előtanulmányként olvasható. Akárcsak a Vendelin-novellában, itt is nagy étvágyú vendégről van szó, azonban az étkezés szertartásának részletei jelentős egyezéseket mutatnak az 1926-os novellával. Fölbukkan az említés erejéig Szemere Miklós, Krúdy mentora is, egy kedélyeskedő-tréfás félmondatban, amely természetesen a paradicsommártásos marhaleves-húsról szól. A szöveg hosszadalmas bevezetése a boldog békeidők létbiztonságát idézi. Ennek a biztonságnak a legfőbb jele a kedélyes, rendszeres és alapos étkezés, amelynek folyamán a vendégek minden cél vagy felelősség nélkül elidőznek a vendéglőben, hagyják, hogy a szakértő pincérek kiszolgálják őket. A hangulat az Osztrák–Magyar Monarchia Bécsének fortwursteln (ellenni, ellébecolni) kifejezését idézi. Ezt fokozza még a vidékiesség látszata az új „Griff vendéglőben, amely az egyszerű magyar vidéki élet örömeit hivatott megidézni, akár azáltal is, hogy magukat vidékieknek kiadó pesti ven-

11. Fülöp László: Közelítések Krúdyhoz. Szépirodalmi Könyvkiadó Budapest, 1980. 360.

12. Szauder József: Tavasz és őszi utazások. Tanulmányok a XX. század magyar irodalmáról. Szépirodalmi Könyvkiadó Budapest, 1980. 142.

13. 11. jegyzet 208.

14. Krúdy Gyula: Magyar tükör. Szépirodalmi Könyvkiadó Budapest, 1984. 408–410.

dégek ülnek az asztaloknál, magyarosan vidékiesnek hitt öltözetekben, már ahogy a pesti ember az egyszerű, jámbor vidéki magyart el szokta képzelni: sötétzöld ruhában, vadkacsatoillas kalapban járnak, macskanadrágot hordanak, és vízsla kíséri őket. Az elbeszélő nem titkolja ironikus, gúnyos hozzáállását ehhez a viselkedéshez. Ez a már-már cinikusan kemény ironia határozza meg azt a nézőpontot is, ahonnan majd a novella főszereplőjét figyeli a narrátor. Megjegyzem, a nagyevő vendégről nem derül ki: majmolja-e a vidékiséget vagy valóban vidékről látogatott a fővárosba. Ugyanakkor a narrátor személyes szokásairól is vall, mikor elmondja, hogy szereti a vendéglők sarokasztalainál figyelni az embereket, különösen az egészséges étvággal evőket. Vallomását így zárja: „A vidéki gavallérnak köszönhettem ez időben, hogy el-elmaradozó étvágyam visszatért.”¹⁵ Ugyanezért különösen fontos lehet egy 1924. március 2-án, a Magyarországon megjelent terjedelmesebb Krúdy-publicisztikának az a részlete, amelyben az író egyik bensőséges kedvteléséről tudósít. A cikk címe Vallomás, a részlet pedig pontos egyezéseket mutat a két novellával: „nagyon kedvelem az ismeretlen vidéki embereket a vasúti indóházak körül található sörházakban, vendégfogadóknak. Jámbor ravaszsággal kihallgatom asztalfeletti beszélgetéseiket. (...) Bámulom hatalmas étvágyukat. Szeretnék kezét szorítani azokkal az emberekkel, akik a levesmaradékot a tányér felemelésével a kanalukba öntik: csodálom kítartó szorgalmukat, amellyel fényesre törölgetik a pecsenyészíros tálakat, leszopogatják a csontokat, kenyérdarabkákat aprítanak a levesbe, főzelékbe, hazai paprikát vesznek elő a felső mellényzsebükből, jóllakottan is végigszilabizálják az étlapot, hogy nem mulasztottak-e el valamit, összetakarítják a kenyérmorzsákat, fogvájót döfnek az agyarukba, és az órát nézik, hogy mikor indul a vonatjuk. (...) Ha egy-egy ritka jóétvágyú emberre találok, aki kedvemre tudja az ízes falatozás ceremóniáját, ilyenkor stetje megebédelek a kocsmában magam is, hogy ne mulasszam a gusztust. Szívesen eszek olyan ételekből is, amelyekre otthon tán rá se néznék.”¹⁶

Nem hiányzik A vendég az ebédlőben-ből, de a Vendelin-novellából sem a száritott csipős cseresznyepaprika, amit a vendég a mellényzsebéből vesz elő, és nagy műgonddal aprít a húslevesbe, sem a folyamatos kenyérevés, ami akár unaloműzőnek is tűnhetne, sem a saját tulajdonú keményfa fogpiszkáló, az angol és francia mustárok, de a Maggi levesízesítő sem. A záróakkord mindkét irodalmi ebédnél a töpörtyűs túrós csusza (megjegyzem Péntek úr is ezt fogyasztja a rácpony után A pénteki vendég című novellában). De míg a Debrecen környéki uraság ebédje a magányos lakoma megdicsőítése, addig az új „Griff” vendégének zabálását (mert itt inkább arról van szó) tökéletesen nevetségessé teszi az elbeszélő. A levest szörtyögve eszi, hogy az a legtávolabbi szögletben is hallható (fontos megemlíteni, hogy a Vendelin-novella vidéki ura nem „szörpöl” levest), kevergeti, iszik utána, jobb kézzel használja a villát, általában olyan magafeledettséggel fogyaszt, ami néha túllép az illem határait. A beszélő hasonlatát pedig, melyekkel az étkezést illeti, nem hagynak kétséget a nevetségessé tétel szándékát illetően: „Szemét körüljártatta, mint a birkózó, fogalt megnyalogatta, mint a tigris (...) A pecsenyéstálat vadul maga elé ragadta, mintha az ellenkeznék vele. A villával és késsel gyorsan egyforma darabokra szeldeste a húst, miközben láthatólag megbocsátott. (...) öklelő tekintettel végignézett az ebédlőn.”¹⁷ Az utolsó mondat csattanóval zárja le a lakomáról készült rípor-

15. I. m.: 409.

16. Krúdy Zsuzsa: Apám, Szindbád. Magvető Könyvkiadó Budapest, 1975. 114.

tot. A vidéki vendég „Bizonyosan undorodott az evők mohó étvágyától.” Az idézett Vallomásra utalva egyáltalán nem biztos, hogy Krúdy nem volt szemtanúja ilyen esetnek, annál is inkább, mivel az új „Griff” vendége kanalába önti a tányérból a levesmaradékot, és bőségesen öntözi kenyérrel. Habár segít abban, hogy a szemtanú egészséges étvágya visszatérjen, az – föltehetőleg olvasói elvárásra – nevetségessé teszi.

Sokkal bonyolultabb az elbeszélés szerkezete az Isten veletek, ti boldog Vendeknek! című novellában.¹⁸ Privát úr, a megkeseredett mizantróp játssza itt a megfigyelő szerepét, ami az első esetben az egyes szám első személyű elbeszélőé, a második esetben pedig Krúdy Gyuláé volt. Ezúttal azonban a szemlélő nem egyszerűen elbeszélő, maga is részese a törtéetésnek, a szemlélés, megfigyelés is a cselekmény része (persze erre az 1917-es novella esetében is találhatunk utalást, ebben az esetben viszont egyértelműbb a helyzet). Az 1926-os novellában már szó sincs iróniáról vagy tréfáról. Privát úr szerepe a novellában az intrikusé, pontosabban a rosszindulatú kibicé. Jellemző módon a szövegből úgy tűnik, mintha egész idő alatt semmit sem enne, csupán a vidéki uraságot lesné, aki késsel koccolt a poháron, jelezve érkezését a pincérnek, akárcsak az új „Griff” vendégei az 1917-es novellában. Ezzel a koccanással kezdődik az elbeszélés második szálának útja, és ezt a szálát már valóban Privát úr tartja a kezében. Az emlékek elbeszélése ez, amelyet vendéglői illatok, hangok, színek, az evés és a konyha meghitt zajai ébresztenek föl. Privát úr életének boldog szakaszaira gondol vissza, ahol még nem vett rajta erőt a keserűség és a gyűlölet. Meglepő lehet azonban, hogy mindezek az emlékek – bár igen intenzívek és pozitív, optimista töltetűek – híjával vannak az emlékező személyének, nélküle történnek, sőt beállításuk, hangvételük a kalendáriumokat és a magyarnak nevezett svájci kártya némely lapjait idézik (Krúdy írásművészetében gyakorta él a ponyvai kalendáriumok és a játékkártya figurák szimbolikájával), ilyenformán tehát kétségessé teszik, hogy Privát úr valóban részese volt-e ezeknek az egyszerű, tiszta, nagyrészt vidéki örömöknek.

Olyan személyekre emlékezik a szöveg, akiknek a nászútjuknál fontosabb a szarvas pecsenye egy osztrák vendéglőben, akik életük nagy részét számos törzsvendéglőkben töltötték, akik elszakadtak a mindennapi élettől, és akárcsak Péntek úr, az étkezés sajátos izlésük által kifinomított passziójának élnek. Valóban kisíklott, az életharcban elbukott, legyőzött sorsok gyűjtőhelyei lennének a finomságokkal dúsan rakott asztalok, ahogy arra Fülöp László és Szauder József utal? Nem hiszem, hogy a válasz egyszerű lehetne. Az étkezés nem pusztán menedék vagy menekülési lehetőség. Eredeti rendeltetésük szerint a Krúdy által leírt lakomák (és nemcsak magános lakomákról van szó, gondoljunk csak a Vak Béla – regény torára vagy a Királyregények számos lakomájára!) az ünnep részeit képezték vagy maguk voltak az ünnep. Az ünnep pedig nem más, mint a hétköznapi idő folyásából kiragadott aktus, amely által újra helyreáll a világ, a teremtés helyes rendje, mivel az ünnepek megújulása, ciklikussága által az örök visszatérés ősi rendjét, általa pedig a fönnálló világ és lét örökkévaló voltát élheti át újra és újra a személy. Ez a rend szavatolja aztán számára a lelki és szellemi, sőt talán a testi megvalósulását is annak a személyre szabott léthelyzetnek, amely nélkül nem élhetne tovább.¹⁹ Ilyenformán

17. 14. jegyzet 410.

18. Krúdy Gyula: Delikátesz. Szépirodalmi Könyvkiadó Budapest, 1982. 24–40.

a vendégek az örök visszatérés biztonsága és önazonosságot létesítő szerepe utána vágyakozásukban keresik föl a vendéglőket Krúdy Gyula műveiben.

Krúdy több művében számtalan étrendet és italrendet állított össze és költött a vasúti, fonott kosárból csapott lakomától a vidéki kúrtában jó egészséggel elköltött ebéden vagy a visegrádi királyi palotába álmódott reneszánsz lakomán keresztül a züllött pesti gavallérok és prostituáltjaik toráig. Az étkezés rendjének összeállításában minden alkalommal ugyanúgy járt el az író, mint a narrációs szerkezetek megkomponálásakor. Nem feltétlenül saját ízlését tükrözi az étrend, mint ahogy a megszólaltatott szereplők történetmondása is az aktuális beszélőről tájékoztatja az olvasót, nem pedig a cselekmény fősodrárt bonyolító narrátor véleményéről (ha van ilyen egyáltalán). Az 1926-os novella esetében talán még bonyolultabb a helyzet. Vendelin, a kis pincér is történetmondásba kezd, elbeszélését a vendég az étkezés nem verbális eszközeivel vagy kívánságának, ellentétéseinek, tiltakozásának szóbeli kifejezésével próbálja időről-időre megakasztani. Jó darab ideig azonban nem dönthető el, hogy a vendég megnyilatkozásai az ételekre vonatkoznak-e vagy arra a történetre, melynek Vendelin újra és újra nekirugaszkozik. A nyelvileg legravaszabbul megformált részlet ebből a szempontból az, amelyben Patience-ról, a csodakancáról Patience-ra a pályafelügyelő lányára terelődik a kis pincér elbeszélése: „A vendég most már figyelni kezdett, mert elérkezett ahhoz az időponthoz, amikor a csontról már csak annak többszöri megforgatása után lehetett egy-egy falatot leszedni.”²⁰ Nem tudható meg, hogy a vendég az elbeszélésre figyel-e, vagy pedig a csonthús elfogyasztására próbál ügyelni, hogy ne kelljen hallgatnia Vendelin elbeszélését, amely benne is előbb-utóbb fájdalmas emlékeket idéz föl. Végezetül az sem elképzelhetetlen a szöveg nyelvi megformáltsága miatt, hogy mivel most már amúgy is csak többszöri megforgatással találhat fogára való falatot a vendég, nyugodtan figyelhet a pincér szavaira. Mintha az elsőrendű elbeszélő meg Privát úr elbeszélői töredékei és Vendelin elbeszélői próbálkozása (melyet később siker koronáz) mellett a vendég gesztusnyelvi elbeszélése ellenpontozná a történet kibontakozását. Mindenesetre a vidéki uraság nem tudja elrejteni a kis pincér elbeszélésével kapcsolatos érzéseit, bár sokáig próbálkozik ezzel, mielőtt föladná, s az elbeszélés fonalát fölveve kiegészítené Vendelin történetét.

Vendelin története körülbelül azonos azoknak a Krúdy-hősöknek a történetével, akik vendéglőkbe járnak étkezni, elsősorban talán nem is azért, amit Fülöp László vagy Szauder József állapított meg, vagy amit jelen dolgozat tételez, hanem föltehetőleg azért, mert feleségük elhagyta őket (a már sokat emlegetett Péntek úr ezeknek a jámbor férjeknek mintatípusa lehetne). Csak a pincér nem járhat vendéglőbe. Külön pikáns ízt ad a történetnek, hogy munkahelyén felesége második férjét szolgálja ki. Persze nem bizonyosan helyes ezúttal gasztronómiai metaforákat használni a szöveggel kapcsolatban, hiszen a szerencsétlen sorsú pincér élet-története nemcsak szaggatottsága és többszólamúsága miatt nevezhető balladának. A „balladai homály”, a biztos tények sejtetése jellemző Vendelin elbeszélésére, de a novella írásakor már a múltba tűnt Osztrák-Magyar Monarchia is föltűnik egy névjáték kapcsán a történetben. Wiener-Waldau lovag neve ifjabb Johann Strauss Geschichte aus dem Wienerwald című op. 325-ös, 1868-ban írt keringőjét, s ezzel

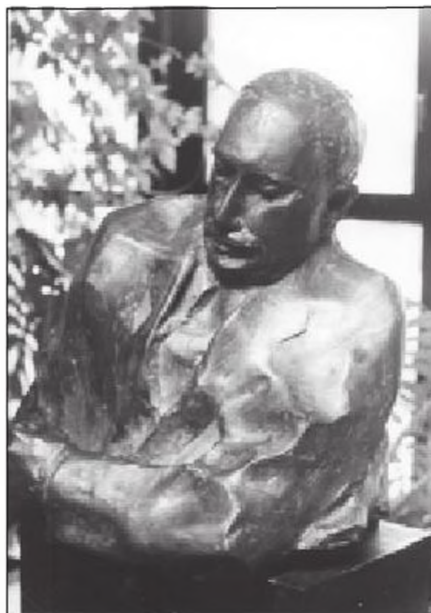
19. Mircea Eliade: Az örök visszatérés mítosza avagy a mindenség és a történelem. Európa Könyvkiadó Budapest, 1993.

20. 18. jegyzet 37.

együtt éppen azt az elmúlt kedélyes és erotikus korszakot idézi, amelyről már volt szó az 1917-es novella kapcsán. A kedélyes erotika ezúttal azonban azt az arcát is megmutatja, amelyet például a szecesszió művészetében takarni szokott: a rászédett, a hatalom által eltiport, kisemberek nyomorult, félrecsúszott életét. Wiener-Waldau lovag barátsága Vendelin számára már kezdetben is ravasz manőver, és semmi jót nem ígér. Magának a kis pincérnek elejtett mondataiból következtethetünk az igazságra: Wiener-Waldau lovag „jobb kezén a gyűrűsujja görbe volt, azt szokta mondani, hogy egy vadleány törte ki, mikor már másképp nem szabadulhattott (...) A leánynak (ti. Patience-nak – K. Z.) férj kell, mert az urak (ti. Wiener-Waldau és társasága – K. Z.) megígérték neki, hogy férjhez adják.”²¹ A vidéki vendég éppen akkor veszt el étvágyát, amikor ráébred arra, hogy feleségéről van szó, aki egyik béresével hagyta el őt. A túrós csusza ízét már nem érzi, nem tartja sikerültnek. Általában elmondható Krúdy gasztronómiai novelláinak hőseiről és narrátorairól, hogy a túrós csuszára már nem sok szót vesztegetnek, mintha nem érdemelné többet ez a fogás. Ez az eljárás az 1926-os novellában érthető. A pénteki vendég című, 1933-as elbeszélés esetében legalábbis nehezen magyarázható, míg az 1917-es A vendég az ebédlőben című szövegben pedig a tréfás-gunyoros hangvétel igazolja, amelyet az elbeszélő is érzékeltet egy költői kérdéssel.

A befejezés megint csak az élet egyszerű örömeinek az élvezetét dicséri, bár eléggé melankolikusan. Akik még örömeiket lelnek az izletes lakomák szertartásosságában, azok megbocsátják a szeretett nő csalfaságát és a mizantropok (mint például Privát úr) intrikáit ellenére is fönntartják az igényüket a kozmosz teljességére, ami esetükben a kellő méltósággal elköltött étkezést jelenti.

21. 18. jegyzet 34–37.

Krúdy Gyula mellszobra a Krúdy Gimnáziumban, Borbás Tibor alkotása